En wat zegt nu de Schrift? Maar immers, dat door dit Woord al wat er is geschapen wierd; dat door dit Woord van Gods kracht alle ding gedragen wordt en nog bestaat; en dat waar dit Woord ook nu nog onder menschen uitgaat, geen Damascener kling met de scherpte van dit Woord te meten is, want dat het snijdender en scherper is dan een tweesnijdend zwaard en doorgaat tot in pees en merg.

Ons woord als afschijnsel van dit *eeuwige* Woord, moet daarom wel een ontzettende macht bezitten. En dat is natuurlijk ook. Immers het *stoffelijke* is het wapen van het lichaam, in het stoffelijke, in het uitwendige, in het zichtbare, maar het *woord* is het wapen voor de ziel, in het onzienlijke en geestelijke. Vandaar dat, zooveel machtiger als uw *ziel* is dan uw *lichaam*, zooveel hooger in macht ook de kracht van het *woord* staat boven de kracht van het *zwaard*.

De ziel is meer dan het lichaam; uw ziel draagt heel uw lichaam; ze tilt uw lichaam op; ze speelt met uw lichaam; ze kan in vollen koninklijken zin heerschen over het lichaam. Dus is ook de aard van uw zielskracht oneindig sterker dan de aard en de kracht van uw lichaam. Dat toont een martelaar. Dat ziet ge aan den kranken lijder, die God looft te midden van zijn pijnen. En zoo kan het niet anders, of ook *het wapen* waar de ziel over beschikt moet veel dieper gaan en verder reiken, dan het wapen van uw hand.

Niet bij een tegelijk. Dat spreekt vanzelf. Er zijn lieden die hun zwaard stomp lieten en links zijn in het hanteeren. En zoo zijn er ook, die het »woord" als het wapen van hun geest niet slepen, noch ook de macht verstaan, om er al zijn werking aan te geven.

Maar wat zegt dat?

Als ge van de macht van een *zwaard* spreekt, spreekt ge van een zwaard dat wel gewet in de hand van den held rust. En evenzoo, als ge van de macht van het *woord* handelt, bedoelt ge niet het gemeesmuil van een botterik, maar de bezielde taal die uitstroomt uit den mond van wie spreken kan.

—

Nu kan dat geestelijk wapen van het *woord* gehanteerd, om voor God te strijden en den zegen van zijn heil over alle creatuur te doen ruischen. Maar het kan ook tot dolk geslepen, om te wonden, te kwetsen en te dooden. En dat wil *de spot*.

Ge voelt toch, ook als een mensch zondaar is en kwaad wil, blijft die macht van het woord hem bij; maar om nu in haar tegendeel te worden omgezet. En zoo wordt het *woord* op 's menschen lippen een wapen *tegen* God en menschen, om te vloeken en God te lasteren, om te tieren en te morren, om te schelden en te schimpen, om te hoonen en te kwetsen door bitterheid en spot.

Een vreeslijk wapen, omdat er geen schild tegen beschermt. Het dringt in u, eer ge er op verdacht zijt. Verraderlijk overvalt het u. En ge hebt giftige wonden beet, eer ge zaagt wat dolk tegen u wierd opgeheven.

o, De spot vlijmt zoo diep en zoo snerpend, zoo wreed en zoo wee!

Hij grijpt u in het merg van uw ziel en van uw wezen aan. Hij kerft tot in den wortel van uw aanzijn. Spot ontzenuwt, ontmant en ontzielt.

En dat wetend, heeft Satan juist daarom vooral dat snijdende, giftige wapen van den spot tegen Christus en zijn volk opgeheven. Tegen den Christus toen hij stierf op Golgotha, toen ze hem tergden en hoonden aan het kruis.

En eveneens tegen zijn volk, tegen zijn kerk, tegen zijn martelaren en kruisdragers. Altoos dat giftige wapen van den spot, of hij ze ook ten val en van het geloof af kon brengen, omdat God ze niet uithielp.

Want dát is de spot, die dan tegen Gods volk gaat: »Gij, Gods lievelingen! en ziet wij triomfeeren over u. Gij Gods gunstgenooten, en ziet hoe wij u in uw onbeholpenheid den voet op den nek zetten, en onze lach zich verzadigt en dronken drinkt uit de aanschouwing van uw armelijk aanzijn, en zich vermaakt met uw leed!"

Altoos weer dat duivelsch geroep: »Ha, ha, waar of nu wel hun God mag zijn."

Zoo groeit de spot in het zeer doen, kwellen, beschimpen en uitlachen, tot ge recht diep gekweld, gekwetst en gewond zijt, en de spotter ziet, dat het gelukt is, u verdriet aan te doen; zoo te verdrieten, dat ge zelf bitter en boos wierdt; ja, of het gelukken kon, om ook u aan het schimpen te brengen. En dan hebben ze eerst recht volop schik in hun duivelsch bedoelen, want u óók driftig, u óók bitter te maken, is hun zaligste wellust.

Immers dan klimt het genot der spotzucht tot de hoogste hitte, als ze u in uw machteloos wezen voor zich hebben, en dan in die machteloosheid tot woede kunnen tergen.

—

En daarom klaagt Gods volk uit de diepte van het gewonde hart, en roept het uit: *We zijn des spots veel te zat.*

Want, dat spreekt vanzelf, een kind van God is niet opeens door den spot vermand. Als die spottende, sarrende tong pas begint, dan weet Gods kind wel: *Nu moet ik op mijn hoede zijn*, en neemt het zich zeer ernstig voor: *Ik zal een wacht voor mijn lippen zetten.*

Een tijdlang gaat het dan ook. En soms is het prachtig om te zien, hoe het vrome volk keer op keer genade ontvangt, om kalm en stil en lijdzaam te blijven; en telkens de giftige pijl weer uit de wonde trekt, niet om die terug te schieten op hem die ze wierp, maar om ze te blusschen in de wateren des heils.

Maar als het *lang* duurt, dán wordt het gevaarlijk. Als de spotter ons *rusteloos* achtervolgt, en altoos nieuwe, in gif gedoopte pijlen in zijn koker gereed heeft. Als er geen eind aan komt. En we zien dat onze lijdzaamheid hem prikkelt, om altoos dieper met zijn spot te wonden. Ja, dan waakt de korzelheid op; de nieren worden in u ontstoken; en zoo God ons niet hield, zouden we dan pijl tegen pijl willen inwerpen. Zoo zijn we des spots *dan veel te zat*.

En dan *moet* er ook iets geheuren.

Dat kan de ziel zoo niet dragen. Tegen die zonde van het *woord* in den *spot* moet dan ook onzerzijds met het wapen van het *woord* gestreden. De vraag is maar met *welk* wapen van uw woord?

En dan hebt ge de keus. Dan kunt ook gij doen wat uw hater doet, en uw woord tot een giftige pijl toespitsen, of wel ge kunt uw woord uitelen en bezielen tot een klank *des gebeds*.

En wie nu goed staat, die voorkomt dan de verzoeking om terug te schimpen, en gaat *bidden*.

Het *gebed* dat is voor hém het wapen van het *woord*, gelijk de *spot* het wapen des woords is voor wie een hater van God en zijn volk is.

En dan heet het: »*Wees ons genadig, o Heere, wees ons genadig, want wij zijn der verachting veel te zat. Onze ziel is veel te zat des spots der weelderigen, der verachting der hoovaardigen!*

—

Wel u, zoo het daartoe, als ge tegenover den spotter staat, bij u komen mag.

Want als het op schimpen gaat, is hij uw meester, uw meerdere, u te machtig. Spotten kan hij onvergelijkelijk beter dan gij.

Maar *bidden* dat kan hij op zijn beurt niet. Dat is het wapen waarin gij meerder oefening hebt. Als het op dát wapen aankomt, zijt gij *zijn meester*.

En dan overwint ge, niet omdat ge onaandoenlijk wordt of u aan den spot went; maar omdat hij u met zijn spot geen enkele wonde kan vlijmen, of op hetzelfde oogenblik wordt door uw Vader die in de hemelen is, balsem in deze uw wonde gedruppeld.

Ja, meer nog!

Gelijk de storm en het onweder de natuur verfrisschen, en koorts soms het lichaam bevrijdt, zoo voelt gij dan ook, na zulk een strijd met den spot der weelderigen te hebben doorgestaan, u rijker en innerlijk sterker door meerdere genade.

En gelijk de held van achteren roemt in zijn wonden, die hem in den strijd voor het vaderland wierden toegebracht, zoo zoudt ook gij van achteren die wonde u door den spotter in de ziel gevlijmd niet willen missen.

Want zulk een wonde is u dan een heilsteeken, een waarmerk van de echtheid uws geloofs geworden.

Het dierbloed is in de wateren uwer ziel neergelaten, en zie, de eeuwige Ontfermingen openden zich onder u.

KUYPER.

Amsterdam, 24 Mei 1889.

Den laatsten tijd liet de *Heraut* zich weinig in met de kerkelijke procedures, die voor de onderscheiden Rechtbanken en Hoven aanhangig waren gesteld.

Ze boezemden ons geen belanstelling meer in, en het was ons eene verademing, dat tamelijk algemeen de overtuiging veld won, hoe voorshands in burgerlijken rechten de zaak voor ons beslist en de noodzakelijkheid om zelf te handelen geboren was.

Zelfs konden we danken voor het feit, dat ten gevolge van deze ongunstige rechterlijke beslissingen, het vrijwilligheidssysteem, waar we altoos op aandrongen, thans het algemeen geldende wierd; en tevens dat door het verlies van geld en goed niemand met en voor ons kon kiezen, dan die dit deed uit innerlijke geloofsovertuiging.

Dit toch is altijd de groote winste, zoo men u berooft, dat men u daardoor tevens bevrijdt van de meêloopers en hypocrieten, om u enkel met hen saam te laten, die met u door gelijke geestdritt voor de Belijdenis uwer kerk bezield zijn.

Toch zij het ons vergund ditmaal een uitzondering te maken voor de procedure in zake de kerk van Zuidwolde, voor het Hof te Leeuwarden aanhangig.

Hierbij toch greep het exceptioneele plaats dat één onzer, Ds. Hulsebos, zelf het pleidooi voerde; dat hierdoor een principieele behandeling der zaak mogelijk wierd; en dat dit proces ook meer de aandacht trok.

Op dit pleidooi van Ds. Hulsebos heeft de Procureur-Generaal in de zitting van het Hof d.d 3 April 1889 dan ook van Conclusie gediend, en meer dan één zijner collega's zich de moeite gegeven, om tot het fond der zaak door te dringen.

Hiermee is één onzer ergernissen weggenomen. Immers wat ons niet weinig griefde was juist dat de rechterlijke macht keer op keer vonnis sloeg, zonder nota te nemen van het eigenlijke punt waar het geschil over liep.

Toch is het niet hierop dat we thans komen wilden. Critiek toch op zulk een breed gemotiveerde conclusie is alleen in een afsonderlijk geschrift te leveren. En deze critiek nu komt vanzelf bij de behandeling dezer zaak voor den Hoogen Raad, en voorts, naar we vernemen, in een tweede editie van het pleidooi van Ds. Hulsebos, met naschrift tot repliek.

Maar wat ons wel tot spreken noopt is de peroratie van den Procureur-Generaal.

Deze toch eindigde aldus:

Ten slotte nog één woord naar aanleiding der opmerking in de conclusie van eisch in hooger beroep voorkomende, dat, gesteld dat zij, appellanten, zich van de Ned. Herv. Kerk hadden afgescheiden, geen plaats is.

Deze opmerking moge in thesi generali niet van allen grond ontbloot zijn, de ontzetting van appellanten van hun lidmaatschap der Kerk moge overbodig kunnen worden geacht, zeker is het, dat zij door die over hen uitgesproken censuur niet geschaad zijn, wanneer mocht kunnen worden aangenomen, dat die hen, als niet meer tot de Kerk behoorende, niet meer heeft kunnen treffen; — maar bevreemdend is het zeker eene zoodanige opmerking te hooren uit den mond van appellanten, die evenals allen, die met hen, gelijk zij zich uitdrukken, het Synodale juk hebben afgeschud, — instede van het voorbeeld te volgen van hen, die in den jare 1839 en later ook om des geloofswille de Ned. Herv. Kerk verlatende, vrijwillig de voorrechten aan het lidmaatschap van die Kerk verbonden, waarop zij geen aanspraak meer hadden, prijsgaven, en zich tot een afgescheiden Gereformeerd Kerkgenootschap vereenigden, voor zichzelven niet anders vindiceerende, dan vrijheid tot uitoefening van hunnen godsdienst; — trots hun ondubbelzinnig breken met de Ned. Herv. Kerk, trots de verklaring dientengevolge door het hoogste gezag in de Kerk over hen uitgesproken, dat zij geacht moeten worden niet meer tot de Kerk te behooren, en trots hunne ontzetting van hun lidmaatschap door het daartoe aangewezen kerkelijk gezag, desniettegenstaande, teneinde in het bezit te blijven van de aardsche goederen der kerk, zich bij voortduring blijven gedragen als leden der Kerk, zich rechten en bevoegdheden blijven aanmatigen, die zij uit kracht der bestaande wettige verordeningen rechtens hebben verloren, en tot dat einde de Kerk in hare grondwettige instellingen aantasten en verzet tegen en ongehoorzaamheid aan de wetten en het kerkelijk gezag prediken en bevorderen; — tegenover personen, die aldus handelen en zoodanige houding tegen de Kerk aannemen, kan bezwaarlijk en allerminst door die personen zelven, der kerkelijke autoriteiten eene grieve gemaakt worden, dat zij zoo krachtig mogelijk optreden en alle wettige, hun ten dienste staande middelen aanwenden tot verdediging en handhaving van de rechten en belangen der Ned. Herv. Kerk.

Tegen deze peroratie nu hebben we één overwegend bezwaar, dat de Procureur-Generaal Mr. G. A. Visscher, ons als rechtskundige zelf zal moeten toegeven.

Namelijk, al hetgeen Mr. Visscher hier zegt is volkomen juist, zoo men staat op het standpunt der Synodalen, en dus overtuigd is, dat de Doleerenden elk recht om te handelen gelijk ze deden, niet alleen misten, maar zelfs niet achten konden het recht tot zulke handelingen te bezitten.

Ware dit nu zoo, en had men in Ds. Hulsebos en de zijnen te doen met mannen, die metterdaad zelf wel wisten: „We hebben *geen* recht, om alzoo te handelen", en die desniettemin zich toch zulke rechten aanmatigden, dan natuurlijk had Mr. G. J. Visscher volkomen gelijk, en ware misschien een dergelijke apostrophe in den mond van den Procureur-Generaal *niet* misplaatst geweest.

Maar zoo staan de zaken *niet*.

Ds. Hulsebos en de zijnen komen in appèl bij den rechter, om juist door den rechter zich gehandhaafd te zien in rechten, die ze voor God en menschen uit innige overtuiging verklaren te pretendeeren.

Met name Ds. Hulsebos heeft door zijn prijsgeving van een zeer hoog traktement getoond, dat hij een man van karakter is, en zijn pleidooi kan geen anderen indruk hebben gemaakt, dan dat hij sprak uit volle, innige, warme overtuiging.

En nu willen we den heer Procureur-Generaal toch gevraagd hebben, of het strookt met het denkbeeld van den rechtstrijd voor den rechter, dat het Openbaar Ministerie, eer het Hof nog uitspraak deed, zich aanstelt tegenover Ds. Hulsebos c. s. *als ware het reeds uitgemaakt* dat hij zou veroordeeld worden; ja, erger nog, zich aanstelt, als hadde Ds. Hulsebos c. s. gehandeld *zonder* innerlijke overtuiging omtrent hun goed en deugdelijk recht.

De redactie van het *Handelsblad* stelt in haar nummer van Maandag onze redactie aansprakelijk voor wat de Directie der Vrije Universiteit in haar advertentie schreef.

Dit is geen eerlijk bedrijf.

En al weten we, dat voor elke andere redactie onze verklaring overbodig is, zoo willen we voor de redactie van het *Handelsblad* hier dan toch de uitdrukkelijke verklaring neerschrijven, dat in ons blad elk artikel selfstandig onderteekend wordt, en niemands verantwoordelijkheid zich verder uitstrekt dan voor wat boven zijn naam staat.

Advertentiën komen natuurlijk zelfs niet in aanmerking.

In het weekblad de *Gereformeerde Kerk* wordt door Dr. Hoedemaker breedvoerige mededeeling gedaan van allerlei intieme gesprekken, die hij zegt in vroeger dagen met Dr. Kuyper op beider studeerkamer gevoerd te hebben.

Het eigenaardig kenmerk van al deze gesprekken, gelijk ze hier worden meegedeeld, is, dat Dr. Hoedemaker steeds op schoone wijs edele dingen zegt, en dat omgekeerd Dr. Kuyper steeds op leelijke wijs er in loopt.

Nu denken we er niet aan, ons tegen zulk een phantastische polemiek te verweren.

Opdat echter uit ons stilzwijgen niet worde afgeleid, dat de juistheid van het medegedeelde bij ons geen bezwaar ontmoette, zien we ons tot ons leedwezen, eens voor altoos, genoopt tot de volgende verklaringen:

1°. Dat het onder mannen van eer, die jarenlang als vrienden en geestverwanten *met* elkander streden, steeds als regel van kieschheid en beramelijkheid gold, om, bijaldien onverhoopt hun overtuiging hen noodzaakte, met elkander te breken en tegenover elkander te gaan staan, nimmer, na hun breuke, misbruik te maken van wat vroeger uitvloeisel in woord of schrift was van vriendschap, vertrouwen en intimiteit. Waaruit volgt dat het ons leed deed te merken, hoe Dr. Hoedemaker dezen regel van kieschheid en manneneer schond.

En 2°. dat men in het algemeen weet, hoe bijna onmogelijk het is, na lange maanden, van een vluchtig en in vertrouwen gevoerd gesprek, den juisten inhoud in billijke bewoording weer te geven. Meer nog, hoe volatrekt onmogelijk dit wordt, waar bij het gevoerde gesprek zin en beteekenis van het gesprokene vaak aan een enkel woord hangt, ja, aan den toon waarin zulk een woord wierd uitgesproken. En dat waar een poging hiertoe toch gewaagd wordt door een vriend die met zijn vriend brak, en er dus belang bij heeft om zelf in het schoonste licht te gaan staan en zijn vroegeren vriend vooral in zeer donkere schaduw te plaatsen, *elke* waarborg ook bij den nuchtersten en eerlijksten referent wegvalt.

Iets wat te meer in casu geldt, waar de rijke aanleg van Dr. Hoedemakers phantasie, hem alle talent schonk voor onderhoudende causerie, maar geheel ongeschikt maakt voor de ernstige taak van den geschiedschrijver.

Gebrek aan ruimte gedoogde niet, dat aan alle bullen van ontzetting in de kolommen van de *Heraut* gastvrijheid wierd gegeven.

We namen deze bullen op in het laatst van 1887, opdat het publiek over den aard van deze kerkelijke rechtspraak zou kunnen oordeelen.

Maar toen alle verdere bullen slechts eene repetitie waren van de eerste specimina, lieten we die achterwege.

Thans echter maken we voor de afzettingsbul van Ds. Sleeswijk Visser eene uitzondering.

Hier toch geldt het een ander geval.

Niettegenstaande de Doleantie uitbrak en doorging heeft Ds. Sleeswijk Visser met zijn kerkeraad nog altoos geloofd en gehoopt, dat eenvoudige plichtsbetrachting in het Synodaal genootschap allicht tot beter resultaat kon leiden.

Hij trad dus *niet* uit, maar *bleef*.

Edoch, niet om gelijk de meeste Gereformeerde predikanten, die onder het Synodale juk bleven, thans doen, in strijd met alle vroegere houding en protest, thans *gedwongen* zich te leenen tot wat men vroeger zelf als *zonde* had afgekeurd. Neen maar, om, onder het Synodaal bewind, de kerk van Rijsoord *naar den Woorde Gods* te regeeren, en het Gode over te geven wat er van komen zou.

Een op zichzelf schoon denkbeeld, dat velen toelachte, waar meer dan één zich achter verschool, maar dat Ds. Sleeswijk Visser, niet eens, bij uitzondering, *ook gemeend heeft*.

En wat kwam nu uit?

Geve op die vraag zijn ontzettingsbul het antwoord.

»Het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland,

Gezien het Besluit van het Classikaal Bestuur van Dordrecht, d d. 27 Febr. 1889 waarbij het, op grond van een schrijven van den Weleerw. heer S. Sleeswijk Visser en den Eerw. heer P. Visser, dd. 27 November 1888 aan den heer Secretaris der Algemeene Synodale Commissie der Nederlandsche Hervormde Kerk, de bezwaren tegen de heeren S. Sleeswijk Visser, P. Van Rijs, J Van Nes L. De Kool, W. Legerstee en J. J. Hooijmeijer, allen leden des Kerkeraads te Rijsoord, zoo ernstig acht dat zij tot ontzetting uit hunne kerkelijke bediening zouden aanleiding kunnen geven en daarom op grond van art 47 Regl voor Kerk. Opzicht en Tucht de zaak verzendt naar het Provinciaal Kerkbestuur voornoemd;

Gezien de Afschriften van uitspraken in hooger beroep van het Classikaal Bestuur voornoemd, d d. 27 Februari 1889; — een schrijven uit Rijsoord van eenige lidmaten der gemeente d d 18 Maart 1889 alsmede een schrijven uit Rijsoord, d d. 21 April 1889; het schrijven van 208 Kerkeraadsleden te Rijsoord in antwoord op vragen tot den Kerkeraad gericht, en alle verdere stukken;

Gehoord het rapport der Commissie, met het voorloopig onderzoek dezer zaken belast;

Overwegende wat de feiten betreft,

Dat het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland bij uitspraak van 7 November 1888, tegen den Predikant en 4 Kerkeraadsleden te Rijsoord een tuchtzaak behandelende, op hen het eerste tuchtmiddel heeft toegepast;

I. Overwegende, dat de Kerkeraad van Rijsoord, bij voormeld schrijven van 27 November 1888 aan den Secretaris der Algemeene Synode der N. H. Kerk bericht, dat hij aan den *President* en den Secretaris der Synode mededeelt, dat hij de beriping niet aanvaardt, als zijnde niet op grond van Gods Woord uitgesproken; dat die Kerkeraad verder zegt officieel te berichten, dat hij zijn gemeente wil regeeren door Gods hulp naar Zijn Woord, onze belijdenis en naar de beloften bij aanvaarding van het ambt afgelegd; dat hij zich zal verzetten tegen al wat daartegen indruischt; welke brief door de Synodale Commissie, door bemiddeling van het Provinciaal Kerkbestuur, verzonden is aan het Classikaal Bestuur van Dordrecht, hetwelk daarover beslist heeft zooals in bovengenoemde uitspraak van 27 Februari 1889 is vermeld;

II. Overwegende dat de Kerkeraad van Rijsoord den 31 Januari 1889 de heeren P. Plaisier, W. Nugteren L. Nugteren Pz., wier censuur door het Classikaal Bestuur bij uitspraak in hooger beroep van 1 Augustus 1888 en 26 September 1888 was opgeheven, om hetzelfde feit, namelijk het teekenen op adressen van beklag tegen den Kerkeraad van Rijsoord alsmede op grond van het doorloopend verwaarloozen der openbare godsdienstoefening te Rijsoord heeft gecensureerd;

dat de Kerkeraad, op grond van onderteekening van adressen van beklag over willekeurige handelingen, nog 15 andere leden der gemeente voor onbepaalden tijd het Avondmaal in de kerk der gemeente heeft ontzegd;

Overwegende dat bedoelde personen over die uitspraak zich hebben beklaagd bij het Classikaal Bestuur van Dordrecht hetwelk bij uitspraak in hooger beroep, d.d. 27 Februari 1889 het besluit des Kerkeraads van 31 Januari 1889 heeft vernietigd, en de beroepers ontslagen van alle vervolging;

III. Overwegende, dat toen één dezer personen, Cornelis van Gilst Pz., zich wendde tot den Kerkeraad om den doop voor zijn kind te verzoeken, hem werd aangezegd, dat zijn kind wel kon gedoopt worden, maar dat de vader als *gecensureerde* niet tot het beantwoorden der vragen zou worden toegelaten;

IV. Overwegende, dat de Predikant op 21 April ll. openlijk van den kansel aan de gemeente heeft medegedeeld dat de opheffing der censuur vanwege het Classikaal Bestuur van Dordrecht door hem niet werd erkend, en misdien de 18 personen niet tot het Heilig Avondmaal werden toegelaten, zoolang zij niet op schuldbelijdenis door den Kerkeraad van de censuur waren ontheven;

Overwegende, dat de Kerkeraad van Rijsoord, over deze dingen ondervraagd, in zijne missive van 26 April 1889 de waarheid van alle bovengenoemde feiten erkent;

Overwegende, dat uit dezelfde missive blijkt, dat van de leden, die thans den Kerkeraad van Rijsoord uitmaken, de heer S. Sleeswijk Visser, predikant de heeren P. Van Rijs, J. van Nes en L. De Kool, ouderlingen, de heeren W. Legerstee en J. J Hooijmeijer, diakenen, tot deze handelingen hebben medegewerkt, of althans dezelve goedkeuren en de verantwoordelijkheid daarvan voor hunne rekening nemen;

Overwegende in rechten;

Ad I, dat de in het schrijven des Kerkeraads aan den Secretaris der Algemeene Synode vermelde handelingen des Kerkeraads, waarbij hij verklaart de beriping tegen zijne *leden* uitgesproken niet te aanvaarden, hoewel op zichzelf nietig en van geenerlei waarde, in strijd is met de verplichting van ieder lidmaat der Kerk om de beslissingen van de bevoegde Kerkelijke Collegiën te eerbiedigen (art. 6 Regl. voor Kerk. Opzicht en Tucht);

Ad. II dat de censuur, op 31 Januari 1889 uitgesproken over drie personen, die reeds in Juli 1888 voor hetzelfde feit waren gecensureerd, en van die censuur door het bevoegd Collegie ontheven, daarstelt een bis in idem, in strijd zoowel met den geest der Christelijke tuchtoefening als met alle beginselen van rechtspleging, en derhalve niet anders kan beschouwd worden dan als vergrijp in de uitoefening van kerkelijke betrekkingen;

Ad III. dat de weigering van den Kerkeraad om C. Van Gilst toe te laten de vragen van het formulier bij den doop van zijn kind te beantwoorden, op grond dat de Kerkeraad de opheffing der censuur, door het daartoe bevoegde Collegie uitgesproken, niet erkent, eventueel in strijd is met het bovengenoemde art. 6 van het Reglement voor Kerkelijk Opzicht en Tucht, en niet anders dan als vergrijp in de uitoefening van kerkelijke betrekking kan worden aangemerkt;

Ad IV. overwegende dat de verklaring op 21 April ll. aan de gemeente gedaan, eventueel in strijd is met de Kerkelijke Reglementen en Verordeningen, daar een lager Collegie niet gerechtigd is willekeurig besluiten van hooger Collegie nietig te verklaren;

Overwegende, dat alle deze handelingen in strijd zijn met de verplichting, die op ieder lidmaat der Kerk en op elken ambtsdrager in dezelve rust, om de kerkelijke verordeningen op te volgen, en derhalve in strijd met de belofte door beklaagden afgelegd bij hunne bevestiging als lidmaat der Nederl. Herv. Kerk;

wat den predikant betreft, in strijd met zijne belofte, door het onderteekenen van zijn beroepsbrief naar de gemeente Rijsoord bij vernieuwing gedaan, om door bestuur en opzicht alles te doen wat een herder en leeraar, overeenkomstig Gods heilig Woord, volgens de verordeningen der Nederl. Hervormde Kerk betaamt;

wat alle beklaagden betreft, in strijd met de verplichting, die op iederen Kerkeraad rust, om zich in alles naar de Kerkelijke Reglementen te gedragen, en toe te zien dat zij worden opgevolgd;

Overwegende, dat deze handelingen derhalve in strijd zijn met hetgeen de Kerkeraad in zijne missive aan den Secretaris der Algemeene Synode erkent als zijne roeping en plicht, en de beloften bij de aanvaarding van zijn ambt afgelegd;

Overwegende, dat uit al hetgeen door het Classikaal Bestuur en het Provinciaal Kerkbestuur in deszen is verricht, en uit de handelingen des Kerkeraads te Rijsoord, en inzonderheid uit het laatste schrijven van 26 April 1889 blijkt, dat de ter kennis van het Kerkbestuur gekomen verkeerdheden in den geest der broederlijke liefde, door de schuld des Kerkeraads niet meer uit den weg zijn te ruimen, en de 6 bovengenoemde leden des Kerkeraads moeten geacht worden elk voor zich schuldig te zijn aan de hun ten laste gelegde verkeerdheden;

Recht sprekende in eersten aanleg;

Gezien art. 51 Algemeen Reglement; art. 13 Synodaal Reglement voor de Kerkraden; art. 39 Reglement voor het Godsdienstonderwijs; artt. 1, 3, 4 3, 6, 7, 19, 21, 33, 47, 50, 51 Reglement voor Kerkelijk Opzicht en Tucht;

Verklaart de heeren Simon Sleeswijk Visser, predikant, Pieter Van Rijs, Johannes Van Nes, Lambertus De Kool, ouderlingen, Willem Legerstee, Jan Johannis Hooijmeijer, diakenen, schuldig aan vergrijp in de uitoefening van kerkelijke betrekking;

Ontzet hen mitsdien van alle bedieningen en ambten in de Nederlandsche Hervormde Kerk in het algemeen en de Nederduitsch Hervormde Kerk te Rijsoord c. a., en van het lidmaatschap der Nederlandsche Hervormde Kerk;

Bepaalt, dat het verlies van traktement van den heer S. Sleeswijk Visser zal aanvangen op den dag dat deze uitspraak van eindbeslissing zal hebben verkregen;

Beveelt dat afschrift dezes binnen acht dagen aan elk der beklaagden, aan den Kerkeraad der Hervormde gemeente te Rijsoord c. a., aan de Kerkvoogden aldaar, aan het Classicaal Bestuur van Dordrecht aan de Algemeene Synode der Nederl. Hervormde Kerk en aan den Minister van Financiën zal worden toegezonden, en zoodra deze uitspraak kracht van gewijsde zal hebben verkregen, zij zal openbaar gemaakt worden in het officieel orgaan der Nederlandsche Hervormde Kerk.

Gedaan in de Vergadering des Provincialen Kerkbestuurs van Zuid Holland, op heden 2 Mei 1889. Tegenwoordig de heeren I. Doedes Dz., president, E. Cesar Segers Vice president, Jhr. P. O. H. Gevaerts van Simonshaven, W. Zegers, J. C. Van Slee, Mr P. Van den Brandeler, Dr. G. J. Van der Flier en A. Loeff, Secretaris en adviseerend lid.

(*was get*) I. DOEDES DZ., *President*.
E. CÉSAR SEGERS, *Vice president*.
P. O. H. GEVAERTS VAN SIMONSHAVEN.
W. ZEGERS
J. C. VAN SLEE.
VAN DEN BRANDELER.
G. J. VAN DER FLIER.
A. LOEFF, *adv. lid en Secretaris*.

Voor eensluidend afschrift.
De Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid Holland,
A. LOEFF.

Uit deze bange bul blijkt derhalve:

1°. Dat Ds. Sleeswijk Visser met zijn kerkeraad vast besloten was, zijn kerk naar den Woorde Gods te regeeren, en om te weerstaan alle macht die zich daartegen verzette.

2°. Dat de Synodale besturen dit niet hebben geduld en hem deswege voor hun vierschaar hebben getrokken.

3°. Dat, zoodra de Synodale besturen merkten, dat Ds. Sleeswijk Visser onverzaagd en kloek voor het meerdere gezag van Gods Woord boven de kerkelijke reglementen pal bleef staan, zijn kerkelijk doodvonnis gereed lag.

4°. Dat de mannen, wier namen onder deze afzettingsbul staan, allen behooren tot den kring der orthodoxen, die vroeger met ons den strijd tegen de Synode voerden.

En 5°. dat twee hunner zelfs, Ds. E. Cesar Segers en Dr. Van der Flier, voor nog korte jaren het standpunt van Ds. Sleeswijk Visser innamen, en deswege een conflict met de Synode aanbonden, dat ze eerst varen lieten, toen ze merkten, dat ze niet op den steun van hun Ethische broederen in de andere kerkbesturen rekenen konden.

Zonderlinge halfslachtigheid.

Op een dorp in Zuid-Holland deed zich in het Synodaal genootschap onlangs het geval voor, dat een kind van den Burgemeester belijdenis wilde doen.

Dit kind van den Burgemeester was intusschen op de catechisatie geweest, niet bij een der twee orthodoxe Synodale predikanten, maar bij den Protestantenbond.

Dienvolgens wenschte de Burgemeester ook, dat zijn kind elders bij een Modern predikant zou worden „aangenomen" en vroeg daarvoor het *noodige attest*.

Het oude geval, waardoor het Amsterdamsch Conflict ontstond.

En wat doet nu de Synodale kerkeraad?

Hij weigert dit attest.

Goed, maar nu komt bij den kerkeraad bericht in, dat deze catechisant toch is aangenomen, en dus op het boek moet ingeschreven.

En wat doet nu de Synodale kerkeraad?

Ge raadt het in tienen niet. Of ja, ge weet het reeds.

De kerkeraad *schrijft eenvoudig in*.

Heeft dit niet zoo iets van de mug uitzijgen, en den kemel doorzwelgen?

Geestelijke lafheid!

Theorieën van Kerkzuivering.

—

X.

Zoodra nu deze eerste theorie van kerkzuivering geen doel meer kan treffen, *moet* tot de tweede overgegaan, gelijk dan ook én in de 16de én in de 17de eeuw geschied is.

Het verschil tusschen deze eerste en de tweede methode van reformatie bestaat hierin, dat men bij de eerste methode in geen enkel opzicht de kerkelijke inrichting aanraakt; integendeel den geheelen kerkelijken toestel onaangetast laat; en enkel zijn best doet, om de *minder* goede bestanddeelen door *betere* te vervangen.